

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain 117 a ja 124 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi jätelakia. Esityksen mukaan selkeytettäisiin jätehuollon tarkastuksia koskevia säännöksiä. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset valvontaviranomaisten velvollisuudesta laatia riskinarviointiin perustuva suunnitelma sellaisten laitosten ja yritysten tarkastuksista, joiden toimintaan liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Suunnittelulla pyrittäisiin tehostamaan jätteen kansainvälisten siirtojen valvontaa ja siihen käytettävien voimavarojen käyttöä. Tarkastettavat laitokset ja yritykset säilyisivät ennallaan nykyisen lain mukaisina. Täsmennetyt valvontatoimet perustuisivat jätteiden siirtoja koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen, jossa säädetään yksityiskohtaisesti tarkastuksia koskevan suunnitelman laatimisesta ja jätehuollon tarkastusten toteuttamisesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016. Tarkastuksia koskevat suunnitelmat olisi laadittava viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Jätteensiirtoasetuksen muutosasetus.....	5
2.3 Nykytilan arviointi.....	5
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	6
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	6
5 ASIAN VALMISTELU.....	7
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	8
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	8
2 VOIMAANTULO.....	9
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	9
LAKIEHDOTUS.....	11
Laki jätelain 117 a ja 124 §:n muuttamisesta.....	11
LIITE.....	13
RINNAKKAISTEKSTI.....	13
Laki jätelain 117 a ja 124 §:n muuttamisesta.....	13

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Euroopan unionin jätelainsäädännössä ja siihen perustuvassa Suomen jätelaissa (646/2011) velvoitetaan valvontaviranomaiset tarkastamaan vaarallisia jätteitä tuottavien sekä jätteiden keräystä, kuljetusta, välitystä ja käsittelyä harjoittavien laitosten ja yritysten jätehuoltoa. Samoin on valvottava jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Tarkastuksia koskevat säännökset ovat kuitenkin yleispiirteisiä ja tarkastuskäytännöt vaihtelevat siksi suuresti eri maissa ja alueilla.

Komission selvitykset osoittavat, että arviolta neljännes kaikista sekä Euroopan unionissa että jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä toteutettavista jätteiden siirroista on EU:n lainsäädännön vastaisia. Selvitykset myös osoittavat, että ennalta tuotantolaitoksissa sekä jätteiden syntypaikoilla, keräyspisteissä ja välivarastoissa tehtävät jätehuollon tarkastukset ehkäisevät tehokkaasti laittomia jätteiden siirtoja ja epäasianmukaista jätteiden käsittelyä. Laittomia jätteiden siirtoja pyritään tekemään nimenomaan sellaisten alueiden ja maiden kautta, joissa tehdään vähiten jätehuollon tarkastuksia.

Edellä esitetyistä syistä on EU:ssa pyritty vahvistamaan valvontakäytäntöjä yleisesti jätehuollossa ja erityisesti jätteiden siirroissa. Jätteiden siirrosta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1013/2006 (jäljempänä jätteensiirtoasetus) on vuonna 2014 lisätty aikaisempaa tarkemmat säännökset jätehuollon tarkastuksista ja muusta valvonnasta. Jätteensiirtoasetuksen muuttamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 660/2014 (jäljempänä jätteensiirtoasetuksen muutosasetus) sovelletaan 1 päivästä tammi-kuuta 2016. Sen mukaan edellä tarkoitettuja toimijoita ja toimintoja on valvottava suunnitelmallisesti tehtävin tarkastuksin.

Jätteensiirtoasetuksen muutosasetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot antavat sen täytäntöön panemiseksi tarpeellisia asetuksessa yksilöityjä täydentäviä kansallisia säännöksiä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Jätehuollon toimintoja koskevista tarkastuksista säädetään jätelaissa, jätteensiirtoasetuksessa ja ympäristönsuojelulaissa (527/2014). Jätelain tarkastuksia koskevat säännökset perustuvat jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2008/98/EY, jäljempänä jätedirektiivi) vastaaviin säännöksiin. Ympäristönsuojelulain tarkastuksia koskevat säännökset taas perustuvat teollisuuden päästöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2010/75/EU) vastaaviin säännöksiin.

Jätelain 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Samoin on tarkastettava jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä harjoittavan tai jätteen välittäjänä toimivan toiminnanharjoittajan toiminta. Jätelain mukaan vastuu jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvonnasta kuuluu ensisijaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle, jolle on tehtävä hakemus kyseisen toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin. Vastuu jätteiden keräystoiminnan valvonnasta kuuluu kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jolle on tehtävä ilmoitus toiminnasta jätehuoltorekisteriin.

Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan valtion valvontaviranomaisen (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanva-

HE 113/2015 vp

raisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Jätealan laitoksista ja yrityksistä ympäristönsuojelulain mukainen valvontavastuu koskee käytännössä ympäristölupavaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja, joissa syntyy tai käsitellään jätteitä. Pykälän mukaan tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella. Luvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta on laadittava valvontaohjelma. Ohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Ohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Ympäristönsuojelulain 189 §:n mukaan vastuu ympäristölupavaraisen toiminnan valvonnasta kuuluu valtion valvontaviranomaiselle, jos toiminnan ympäristölupaviranomaisella ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, jos se myöntää toiminnan luvan. Vastuu rekisteröitävän toiminnan valvonnasta on yleensä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella. Ympäristöministeriö on antanut ohjeen tarkastuksissa ja muussa valvonnassa noudatettavista menettelyistä (YM12/401/2012).

Jätteiden maan rajat ylittävissä siirroissa noudatettavista valvontamenettelyistä säädetään jätelain 12 luvussa sekä jätteensiiroasetuksessa ja sitä täydentävässä EU-asetuksessa (EY) N:o 1418/2007. Viimeksi mainittu asetus koskee jätteensiiroasetuksessa tarkoitettua ns. vihreän luettelon jätteiden vientiä muihin kuin Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) jäsenmaihin. Jätteiden siirtoihin liittyvistä tarkastuksista säädetään jätteensiiroasetuksen 50 artiklassa.

Jätelain 25 §:n mukaan Suomen ympäristökeskus valvoo jätteen kansainvälisiä siirtoja koskevien säännösten noudattamista. Lain 22 §:n mukaan Suomen ympäristökeskus on myös jätteensiiroasetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, joka vastaa yhteistyöstä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa jätteen kansainvälisen siirron valvonnassa. Suomen ympäristökeskus on lisäksi jätteensiiroasetuksen mukainen yhteyshenkilö. Lain 25 §:n mukaan Tulli valvoo yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa jätteiden kansainvälisiä siirtoja. Lain 117 §:n mukaan Tullin on tarvittaessa pysäytettävä jätteen kansainvälinen siirto, joka ei täytä jätteensiiroasetuksen ja jätelain vaatimuksia ja ilmoitettava asiasta Suomen ympäristökeskukselle jatkotoimista päättämistä varten. Poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua säädetään poliisilaissa (872/2011) ja rajavartiolaitoksen vastaavasta velvollisuudesta rajavartiolaissa (578/2005).

Suomen ympäristökeskus on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 59 b §:n 3 momentin mukaan jätteiden kansainvälisten siirtojen toimivaltainen viranomainen myös Ahvenanmaalla, vaikka kysymys on ympäristönsuojelusta, joka yleensä kuuluu maakunnan toimivaltaan. Itsehallintolain mainitun säännöksen mukaan, jos jäsenvaltio yhteisön oikeuden mukaan voi nimetä vain yhden hallintoviranomaisen sellaisessa tilanteessa, jossa sekä maakunnalla että valtakunnalla olisi toimivaltaa, viranomaisen nimeäminen kuuluisi valtakunnalle. Tämän viranomaisen sellainen päätös, joka muutoin kuuluisi maakunnan toimivaltaan, tulee tehdä maakunnan hallituksen esittämän kannan mukaisena.

Suomen ympäristökeskus tekee jätteiden kansainvälisiin siirtoihin liittyviä tarkastuksia satamissa ja maarajoilla yhteistyössä Tullin kanssa ja yrityksissä yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa. Tullin rajavalvonta perustuu tullinimikkeiden perusteella tehtyyn riskinarviointiin ja valvontaa on erityisesti kohdennettu tiettyihin toimijoihin tai kuljetusreitteihin. Suomen ympäristökeskus on pyrkinyt järjestelmällisesti kehittämään yhteistyötä jätteiden siirtojen valvonnan kannalta keskeisten muiden viranomaisten kanssa.

2.2 Jätteen siirtoasetuksen muutosasetus

Jätteen siirtoasetuksen muutosasetuksessa täsmennetyin 50 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä jätteen siirtoasetuksen noudattamisen valvontaa koskevin toimina muun muassa jäte-direktiivin 34 artiklan mukaisten jätettä käsittelevien, jätettä ammattimaisesti keräävien tai kuljettavien ja vaarallista jätettä tuottavien laitosten tai yritysten tarkastuksista samoin kuin jätteen välittäjien ja kauppiain sekä jätteen siirtojen ja niihin liittyvien käsittelytoimien tarkastuksista. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että näin tehtävistä tarkastuksista on niiden koko maantieteellisellä alueella viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2017 otettu käyttöön yksi tai useampi suunnitelma, joko erikseen tai selkeästi määriteltynä osana muita suunnitelmia. Asetuksen mukaan tarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi jätteen synty-, vastaanotto-, välivarastointi- tai käsittelypaikassa taikka jätteen siirron aikana tai rajavalvonnan yhteydessä.

Tarkastussuunnitelmien on perustuttava riskinarviointiin, joka kattaa muun ohella yksittäiset jätelajit ja laittomien siirtojen mahdolliset lähteet ja jossa otetaan tarpeen mukaan huomioon esimerkiksi poliisin ja tulliviranomaisten tutkimuksista saatuja tietoja ja rikollista toimintaa koskevia analyyskejä. Riskinarvioinnilla on muun muassa pyrittävä määrittämään vaadittavien tarkastusten vähimmäismäärä, mukaan lukien laitosten, yritysten, välittäjien, kauppiain sekä jätteen siirron tai siihen liittyvien käsittelytoimien fyysiset tarkastukset. Suunnitelman on sisällettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kattama maantieteellinen alue, tiedot suunnitelluista tarkastuksista, viranomaisten tehtävät sekä viranomaisyhteistyön järjestelyt, tiedot alaan liittyvästä tarkastajien koulutuksesta ja käytössä olevista työvoima-, rahoitus- ja muista resursseista. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarvittaessa ajan tasalle. Arvioinnissa on tarkastettava suunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja toimien toteutumista.

Sen varmistamiseksi, ettei maantie-, rautatie-, lento-, meri- tai sisävesikuljetuksena siirrettävä aine tai esine ole jätettä, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset voivat, rajoittamatta sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2012/19/EU, jäljempänä SER-direktiivi) soveltamista, vaatia luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, jonka hallussa asianomainen aine tai esine on tai joka järjestää sen kuljetuksen, toimittamaan asiakirjatodisteita paikasta, josta aine tai esine on peräisin ja sen vastaanottopaikasta sekä siitä, ettei se ole jätettä, mukaan lukien todisteet esineen toimintakunnosta.

Asetuksessa säädetään myös jäsenvaltioiden velvollisuudesta tehdä kahden- ja monenvälistä yhteistyötä laittomien siirtojen havaitsemiseksi ja estämiseksi.

2.3 Nykytilan arviointi

Jätelaissa ja ympäristönsuojelulaissa säädetään jätehuollon ja muun ympäristönsuojelun valvontaviranomaisten tehtävistä ja toimivallasta. Kuten edellä esitetään, valvontaviranomainen vaihtelee sen mukaan, onko kysymys jätteen tuottajasta, kuljettajasta, kerääjästä, välittäjästä tai käsittelijästä taikka jätteen siirtoista. Viranomaisten nykyisiä jätehuollon valvontavastuita ei ole syytä tai tarpeen muuttaa.

Valvonnan käytännön toteuttamista on kuitenkin tarpeen tehostaa lisäämällä jätteen kansainvälisiin siirtoihin liittyvien tarkastusten ja muiden valvontatoimien suunnitelmallisuutta ja riskiperusteisuutta. Nykyisin ympäristöluvanvaraisia ja rekisteröitäviä jätteen käsittelijöitä ja tuottajia valvotaan riskiperusteisesti ja suunnitelmallisesti valvontaviranomaisten laatimien valvontaohjelmien mukaisesti. Nykyisten säännösten mukaan myös jätteen ammattimaista kuljetus-, keräys- ja välitystoimintaa sekä jätteen siirtoja on tarkastettava määräjain, mutta

valvonnassa ei edellytetä vastaavalla tavalla suunnitelmallisuutta eikä järjestelmällisestä viranomaisyhteistyöstä ole yleensä sovittu.

Jätelain mukaista jätehuollon tarkastus- ja muuta valvontatoimintaa olisi kehitettävä jätteen-siirtoasetuksen muutosasetuksessa säädettyjen suuntaviivojen mukaisesti siten, että kaikkia sellaisia jätehuollon toimijoita, joiden toimintaan voi liittyä jätteen kansainvälisiä siirtoja, valvottaisiin suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Jätelakiin ehdotetaan lisättäväksi jätteesiirtoasetuksen muutosasetuksen täytäntöönpanemiseksi tarpeelliset täydentävät kansalliset säännökset. Niistä keskeisimmät liittyvät tarkastussuunnitelmien laatimiseen ja riskinarvioinnin ottamiseen perusteeksi jätteen kansainvälisten siirtojen valvonnassa. Riskinarviointia korostamalla jätteiden siirtojen valvontaa kohdennettaisiin sinne, missä sitä eniten tarvitaan ja missä toimet ympäristön suojelemiseksi ovat tehokkaimpia. Suunnitelmallisuuden tavoitteena olisi nykyistä tasalaatuisempi, yhdenmukaisempi ja kustannustehokkaampi valvonta. Tarkastussuunnitelmat päivitettäisiin määräajoin.

Edellä esitetyn mukaisesti jätehuollon tarkastuskäytäntöjä koskevia nykyisiä jätelain säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi lisäämällä lakiin säännökset valvontaviranomaisten velvollisuudesta laatia riskinarviointiin perustuva suunnitelma sellaisten laitosten ja yritysten jätehuoltoa koskevista tarkastuksista ja muusta jätehuollon valvonnasta, joiden toimintaan liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Säännökset valvottavista kohteista sekä viranomaisten vastuista ja työnjaosta valvonnassa säilyisivät sisällöllisesti ennallaan.

4 Esityksen vaikutukset

Jätteesiirtoasetuksen ja ehdotettujen täydentävien kansallisten säännösten mukaan valvontaviranomaisten olisi laadittava jätteen kansainvälisiin siirtoihin liittyen tarkastussuunnitelmat ja pidettävä ne ajan tasalla. Jätteiden siirtojen valvonnan kehittämiseksi nykyistä suunnitelmallisemmaksi ja riskiperusteisemmaksi pyrittäisiin kohdistamaan valvontavoimavarat ympäristönsuojelun kannalta oikeisiin kohteisiin.

Valvottavat kohteet ja niiden lukumäärä sekä viranomaisten valvontavastuut säilyisivät täsmälleen ennallaan nykyisen lain mukaisina. Jo nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset tekevät valvontasuunnitelmat ympäristöluvanvaraisista ja rekisteröitävistä jätehuoltotoiminnoista. Tarkastusten suunnitteluvollisuus laajenisi nyt jätehuoltotoimintoihin, joihin liittyy tai voi liittyä jätteen kansainvälisiä siirtoja. Vaikka suunnitelman laatiminen ensi vaiheessa edellyttäisi työpanosta, suunnitelmallisuuden arvioidaan tehostavan valvontatoimia siinä määrin, että valvontaviranomaisten työ määrä ei kasvaisi. Tarkastussuunnitelman laajuus, esitystapa ja tarkempi sisältö olisivat viranomaisen harkittavissa. Tapauksen mukaan suunnitelma voisi tiiviimmillään olla lyhyt kuvaus lähinnä viranomaisen järjestämän valvonnan lähtökohdista ja periaatteista.

Jätteesiirtoasetuksen muutosasetukseen ja ehdotettuun täydentävään kansalliseen sääntelyyn perustuvalla valvonnalla pyritään varmistamaan jätteiden asianmukainen käsittely ehkäisemällä laittomia jätteiden siirtoja jäsenvaltioissa ja niiden välillä sekä unionin ulkopuolelle. Laittomissa jätteiden kansainvälisissä siirroissa jätteet päätyvät usein kehitysmaihin puutteelliseen käsittelyyn, jossa vaarallisten aineiden päästöjä ympäristöön ei pystytä hallitsemaan.

Laittomista jätteiden siirroista voi koitua merkittäviä kustannuksia jäsenvaltioille ja toiminnanharjoittajille. Kustannuksia voi aiheutua muun muassa puutteellisesti järjestetystä jätteiden käsittelystä johtuvista ympäristön puhdistustoimista tai jätteen palauttamisesta sen tuottajalle tai alkuperämaahan. Laittomat jätteiden siirrot ovat myös talousrikollisuutta ja osa niin sanottua harmaata taloutta. Laittomien jätteiden siirtojen väheneminen asettaa toiminnanharjoittajat keskenään aikaisempaa tasavertaisempaan asemaan.

Jätteensiirtoasetus on sellaisenaan voimassa olevaa lainsäädäntöä Suomessa. Nyt ehdotetuista täydentävistä kansallisista säännöksistä ei arvioida aiheutuvan merkityksellisiä lisävaikutuksia yrityksille. Tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevat ehdotetut säännökset olisi suunnattu nimenomaan viranomaisille.

Pääministeri Sipilän hallituksen ohjelman mukaan lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa siirrytään kohti kustannusvastaavuutta. Esimerkkeinä laeista, joissa voitaisiin siirtyä kustannusvastaavuuteen, mainitaan muun ohella jätelaki. Uudistuksilla myös lisättäisiin valtion ja kuntien maksutuloja.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä. Siitä on pyydetty lausunnot asian kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja järjestöiltä.

Maa- ja metsätalousministeriöllä, sisäasianministeriöllä, sosiaali- ja terveysministeriöllä sekä työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ollut erityistä huomauttamista ehdotukseen. Myöskään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla ei ollut huomauttamista tai keskustelut eivät antaneet lausuntoa ehdotuksesta. Aluehallintovirastot, Ekokem Oy Ab, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, JLY-Jätelaitosyhdistys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry ja Tulli eivät antaneet lausuntoa.

Suomen ympäristökeskuksen ja Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry:n lausuntojen perusteella ehdotetun uuden 117 a §:n 3 momentin perusteluja on täsmennetty. Niissä korostetaan, että jätteensiirtoasetuksen muutosasetuksen 50 artiklan 4 kohdan mukainen osoittamisvelvollisuus koskee siirrettäviä aineita ja esineitä yleisesti eikä vain käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita. Säännöksen muotoilu on muutettu siten, että se olisi pelkkä viittaussäännös. Kyseisten lausunnonantajien muut huomautukset liittyivät valvontaa koskeviin käytännön seikkoihin.

Suomen kuntaliiton lausuntopalautteen johdosta 124 §:n 1 momentin 1 kohtaa on täsmennetty niin, että tarkastusvelvollisuus koskee laitoksia ja yrityksiä, joissa käsittelyä harjoitetaan nimenomaan laitos- tai ammattimaisesti. Pykälän 2 momentin soveltamisalaa on rajattu toimintoihin, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Momentista on myös poistettu viittaus säännölliseen valvontaan. Ehdotuksen mukaan riittäisi, että valvontaa toteutetaan riskinarviointiin perustuen suunnitelmallisesti. Myös pykälän perusteluja on täydennetty monelta osin muun ohella tarkastelemalla tarkastusten ja muun valvonnan suunnitteluun liittyviä käytäntöjä.

Esitysluonnos on tarkastettu oikeusministeriössä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

117 a §. *Käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevat erityissäännökset.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, joka olisi informatiivinen viittaussäännös. Siinä viitattaisiin jätteensiirtoasetuksen 50 artiklan 4 a—4 d kohdan säännöksiin velvollisuudesta osoittaa ja varmistaa, että siirrettävä aine tai esine ei ole jätettä. Mainittuja jätteensiirtoasetuksen säännöksiä sovelletaan maantie-, rautatie-, lento-, meri- tai sisävesikuljetuksena siirrettäviin aineisiin tai esineisiin yleisesti. Pykälässä tarkoitettuihin käytettyihin sähkö- ja elektroniikkalaitteisiin sovellettaisiin siis päällekkäin 117 a §:n ja jätteensiirtoasetuksen säännöksiä osoittamisvelvollisuudesta. Jätteensiirtoasetuksessa säädetään vastaavasti asetuksen ja SER-direktiivin päällekkäisestä soveltamisesta käytetyn sähkö- ja elektroniikkalaitteen luokittelussa.

124 §. *Tarkastukset.* Ehdotetussa uudessa 1 momentissa lueteltaisiin nykyistä selkeämmin laitokset ja yritykset, jotka olisi tarkastettava määräajoin. Jätedirektiivin, jätteensiirtoasetuksen ja nykyisen jätelain mukaisesti velvollisuus koskisi yleisesti kaikkia jätehuollon kannalta keskeisiä toimintoja. Tarkastettavat toimijat ja toiminnot säilyisivät ennallaan nykyisen lain mukaisina. Myös valvontaviranomaisten työnjako ja vastuut säilyisivät ennallaan.

Kuten edellä todetaan, suuri osa tarkastettavista laitoksista ja yrityksistä on ennakkollisen ilmoitus-, rekisteröinti- tai luvanhakuvelvollisuuden piirissä. Valvontatoimien toteuttamista edistää myös jätelain 118 §:n mukainen jätehuollon kirjanpitovelvollisuus ja 120 §:ssä säädetty jätehuollon seuranta- ja tarkkailuvelvollisuus, jotka koskevat kaikkia tarkastusvelvollisuuteen kuuluvia toiminnanharjoittajia. Valvontaa helpottaa lisäksi jätteen haltijan velvollisuus laatia 121 §:ssä tarkoitettu siirtoasiakirja eräistä jätteistä, jotka siirretään ja luovutetaan toiselle toimijalle.

Uudessa 2 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen velvollisuudesta laatia jätteen kansainvälisiin siirtoihin liittyen suunnitelma 1 momentissa tarkoitettujen laitosten ja yritysten tarkastuksista ja muusta valvonnasta. Suunnitelman olisi perustuttava arvion siirrettävistä jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista.

Momentin 2 kohdassa tarkoitettuja toimintoja, joissa syntyy vaarallista jätettä, on runsaasti. Osassa tällaisia laitoksia ja yrityksiä syntyy vain vähäisiä määriä vaarallista jätettä, jonka toimittamisesta muualle käsiteltäväksi huolehtivat viranomaisten tarkastusvelvollisuuteen kuuluvat ammattimaiset kuljettajat tai kerääjät. Tällaisissa tapauksissa jätteen tuottajan toiminnasta aiheutuva riski voidaan lähtökohtaisesti arvioida pieneksi. Yleensä riittää, että tällaisen toiminnan tarkastukset tehdään muun valvonnan yhteydessä.

Valvontaa voi usein olla perusteltua suunnata riskinarviointeihin perustuen jätelaji- tai toimialakohtaisesti ja toimijoihin, jotka arvioidaan riskikohteiksi esimerkiksi toimintahistoriansa perusteella.

Momentissa säädettäisiin yleisesti suunnitelman sisällöstä. Suunnitelma olisi arvioitava uudeleen vähintään kolmen vuoden välein ja tarpeen mukaan päivitettävä. Tarkastussuunnitelmien laatimisessa sekä tarkastusten toteuttamisessa ja muissa valvontatoimissa olisi lisäksi noudatettava jätteensiirtoasetuksessa säädettyjä tarkastustoiminnan menettelyjä, periaatteita ja velvoitteita.

Tarkastussuunnitelman 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetuista toiminnoista laatisi Suomen ympäristökeskus tarpeellisilta osin yhteistyössä Tullin, poliisin, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa. Suomen ympäristökeskus myös osaltaan kouluttaisi ja ohjaisi muita valvontaviranomaisia tunnistamaan jätteiden kansainvälisiin siirtoihin liittyvät riskit. Tarkastussuunnitelmat sellaisista 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitetuista toiminnoista, joihin voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, laatisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset sen mukaan kuin jätelaissa säädetään näiden viranomaisten vastuusta ja työnjaosta jätehuollon valvonnassa (ks. 2.1 kohta). Kyseisten viranomaisten olisi syytä olla keskenään tarpeellisessa yhteistyössä valvontavastuiden täsmentämiseksi ja päällekkäisen työn välttämiseksi.

Ehdotetussa 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus ympäristönsuojelulain säännöksiin ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten ja yritysten tarkastuksista ja muusta valvonnasta, kuten nykyisen jätelain vastaavassa pykälässä. Käytännössä jätelakiin, jätteensiirtoasetukseen ja ympäristönsuojelulakiin perustuvat tarkastusvelvollisuudet ja -käytännöt täydentäisivät toisiaan. Näin ollen ympäristönsuojelulain nojalla laadittavat jätteiden tuottajia ja jätteiden käsittelijöitä koskevat valvontasuunnitelmat vastaisivat pitkälti nyt laadittaviksi ehdotettuja tarkastussuunnitelmia ja yleensä kattaisivat ne. Harkintansa mukaan valvontaviranomainen voisi koota ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla tarkastettavakseen kuuluvat laitokset ja yritykset ja niitä koskevat valvontasuunnitelmat yhteen asiakirjaan.

Ehdotetussa 4 momentissa nykyisiä asetuksenantovaltuutussäännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi niin, että ne vastaisivat muutoin täydennetyin pykälän sisältöä.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016, jolloin jätteensiirtoasetuksen muutosasetus tulee sovellettavaksi. Tarkastuksia koskevat suunnitelmat olisi laadittava viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2017.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla perustuslain (731/1999) 121 §:n mukaisesti.

Ehdotetussa 124 §:ssä lueteltaisiin nykyistä selkeämmin jätehuoltoa harjoittavat laitokset ja yritykset, joita valvontaviranomaisten olisi tarkastettava määräajoin. Tarkastettavat toiminnot ja valvontaviranomaisten työnjako säilyisivät nykyisen lain mukaisina. Näin ollen samat jätehuoltotoiminnot ovat jo voimassa olevan lain nojalla kuuluneet kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tarkastettaviksi.

Velvollisuus laatia riskinarviointiin perustuvasuunnitelma sellaisten jätehuoltotoimintojen tarkastuksista, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, merkitsisi, että kunnalla jo oleva tarkastustehtävä voitaisiin hoitaa nykyistä suunnitelmallisemmin ja kustannustehokkaammin. Vastaava valvontasuunnitelma on ympäristönsuojelulain nojalla nykyisin laadittava ympäristöluvanvaraisista ja rekisteröitävistä jätehuoltotoiminnoista.

Nykyiseen 117 a §:ään ehdotettu uusi 3 momentti olisi informatiivinen viittaussäännös.

HE 113/2015 vp

Esitystä ei edellä esitetyn perusteella ole pidettävä perustuslain kannalta ongelmallisena. Tämän johdosta katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lain säätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

jätelain 117 a ja 124 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 124 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 410/2014, sekä
lisätään 117 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 410/2014, uusi 3 momentti seuraavasti:

117 a §

Käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevat erityissäännökset

Tarpeellisen näytön osoittamisesta siitä, että käytetty sähkö- ja elektroniikkalaite ja muu siirrettävä aine tai esine ei ole jätettä, säädetään lisäksi jätteensiirtoasetuksen 50 artiklan 4 a—4 d kohdassa.

124 §

Tarkastukset

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä;
- 2) syntyy vaarallista jätettä;
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä;
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä;
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Valvontaviranomaisen on laadittava sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen toimintojen, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, tarkastuksia ja muuta valvontaa varten suunnitelma, joka perustuu arviointiin siirrettävistä jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelmassa on esitettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kattama maantieteellinen alue, suunnitellut tarkastukset ja niiden tiheys, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden yhteistyötä koskevat järjestelyt sekä muut tarkastusten asianmukaiseksi toteuttamiseksi tarpeelliset seikat. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle. Tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevien suunnitelmien sisällöstä ja tarkastusten toteuttamisesta säädetään lisäksi jätteensiirtoasetuksen 50 artiklassa.

Ympäristöluvanvaraisten tai rekisteröitävien 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen toimintojen tarkastuksista ja niiden muusta valvonnasta säädetään lisäksi ympäristönsuojelulaisissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksia koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta, riskinarvioinnista sekä tarkastusten ja muun valvontatoiminnan järjestämisestä.

HE 113/2015 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tämän lain 124 §:n 2 momentissa tarkoitetut tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevat suunnitelmat on laadittava viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2017.

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2015

Pääministeri

Juha Sipilä

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Laki

jätelain 117 a ja 124 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan jätelain (646/2011) 124 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 410/2014, sekä
lisätään 117 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 410/2014, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

117 a §

117 a §

*Käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita
koskevat erityissäännökset*

*Käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita
koskevat erityissäännökset*

124 §

124 §

Tarkastukset

Tarkastukset

Valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Samoin on tarkastettava jätteen ammattimaisesta kuljettamisesta tai keräystä harjoittavan tai jätteen välittäjänä toimivan toiminnanharjoittajan toiminta. Ympäristöluvanvaraisten toimintojen tarkastuksista säädetään ympäristönsuojelulaissa ja sen nojalla.

Tarpeellisen näytön osoittamisesta siitä, että käytetty sähkö- ja elektroniikkalaitteita ja muu siirrettävä aine tai esine ei ole jätettä, säädetään lisäksi jätteen siirtoasetuksen 50 artiklan 4 a—4 d kohdassa.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen on määräajoin asianmukaisesti tarkastettava sellaiset laitokset ja yritykset, joiden toiminnassa:

- 1) harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaisesta käsittelyä;
- 2) syntyy vaarallista jätettä;
- 3) harjoitetaan jätteen ammattimaisesta kuljettamisesta tai keräystä;
- 4) toimitaan jätteen välittäjänä;
- 5) toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Valvontaviranomaisen on laadittava sellaisten 1 momentissa tarkoitettujen toimintojen, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja, tarkastuksia ja muuta valvontaa varten suunnitelma, joka perustuu arviointiin siirrettävistä jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelmassa on esitettävä tarkastusten tavoitteet ja painopisteet, suunnitelman kat-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastusten ja muun valvontatoiminnan järjestämisestä.

tama maantieteellinen alue, suunnitellut tarkastukset ja niiden tiheys, tarkastuksiin osallistuvat viranomaiset ja niiden yhteistyötä koskevat järjestelyt sekä muut tarkastusten asianmukaiseksi toteuttamiseksi tarpeelliset seikat. Suunnitelma on arvioitava uudelleen vähintään joka kolmas vuosi ja se on saatettava tarpeen mukaan ajan tasalle. Tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevien suunnitelmien sisällöstä ja tarkastusten toteuttamisesta säädetään lisäksi jätteen siirtoasetuksen 50 artiklassa.

Ympäristöluvanvaraisten tai rekisteröitävien 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen toimintojen tarkastuksista ja niiden muusta valvonnasta säädetään lisäksi ympäristönsuojelulaisissa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tarkastuksia koskevien suunnitelmien sisällöstä ja laatimisesta, riskinarvioinnista sekä tarkastusten ja muun valvontatoiminnan järjestämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 124 §:n 2 momentissa tarkoitettut tarkastuksia ja muuta valvontaa koskevat suunnitelmat on laadittava viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2017.
